

14.09.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2022/11
Toplantı Tarihi/Sayısı : 9.8.2022/182
Karar Numarası : 2022/497
Başvuran : M. O.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : İstanbul Valiliği (İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü)
Muhatap Adres : Peykhane Caddesi No:10 PK. 34122 Çemberlitaş/İSTANBUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ortopedik engeli bulunan başvurana, sürücü ehliyet belgesini yenilemek için başvurduğu sağlık kurulu tarafından ayrıntılı bir şekilde fiziki muayenesi yapılmaksızın verilen sağlık raporunun engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, dilekçesinde özetle;

a. “*Polio sekeli*” teşhisi ile %70 oranında ortopedik engeli olduğunu, iki yaşındayken geçirdiği hastalık sebebiyle sol bacağı felçli olarak hayatını idame ettirdiğini, iki adet kanedyen koltuk değneği ile yürüyebildiğini, 2007 yılından beri otomatik vitesli araç kullanarak ulaşımını sağladığını,

b. Sürücü ehliyetini yenilemek üzere sağlık kuruluşuna başvurduğunu, sağlık kurulu tarafından fiziki muayenesi yapılmaksızın yalnızca mülakat yöntemi ile hakkında “*otomatik vitesli araç kullanamaz, özel tertibatlı araç kullanılabilir*” raporu verildiğini,

c. Aynı Kuruldan 2016 tarihinde aldığı sağlık raporu neticesinde aparatsız bir şekilde araç kullanabileceğine kanaat getirildiğini, 2016 tarihinden itibaren engel durumunda herhangi bir ilerleme veya gerileme olmamasına ve sürücü/sürücü adaylarında aranan sağlık şartları yönetmeliğinde durumunu etkileyecek bir değişiklik meydana gelmemesine rağmen sağlık kurulu tarafından hakkında farklı karar verildiğini,

ç. Ayrıntılı bir şekilde muayene edilmesi ve bilimsel açıdan yeterli görülmemesi halinde aparatsız bir şekilde araç kullanmasının uygun görülmemesi durumunda karara uymak zorunda kalacağını bilincinde olduğunu ancak sağlık kuruluna girdiğinde hiçbir şekilde muayene edilmediğini, aparatsız bir şekilde araç kullanıp kullanamayacağı hususunun incelenmediğini ve gözlemlenmediğini,

d. Muayene süresinin toplamda üç dakika sürmediğini, bu sürenin büyük bir kısmının kağıt destelerini düzeltmekle geçtiğini, bir kısmının da üç metre uzaktan bir hekimin “*Şuraya doğru yürü de görelim.*” demesinden ibaret olduğunu, Kurulda yer alan fizik tedavi ve ortopedi uzmanlarının yerinden dahi kalkmadan uzaktan muayene gerçekleştirdiğini, üç dakikalık bir işlem ile hayatı boyunca kullanamayacağı bir aparata zorunlu kıldığını,

e. Hakkında verilen karar doğrultusunda sosyal hayattan koparıldığını, haklarını kullanmasını kısıtlayacak bir karar alındığını, sağlık kurulu tarafından detaylıca muayene edilmesinin gerekli olduğunu,

sadece genel değerlendirmelerle verilen kararın yaşamını oldukça olumsuz etkilediğini, toplumsal yaşama katılmasının ve birçok hakka erişmesinin önünde bir engel teşkil ettiğini,

f. Sadece fiziki olarak muayenesinin yeterli olmadığını, ilgili branş doktorları ve ileri sürüş tekniklerine hakim mühendislerden oluşan bir heyetle birlikte uygun koşullar altında aparatsız bir şekilde araç kullanmasının mümkün olup olmadığının araştırılması gerektiğini, sağlık raporunun başvuranın araç kullanması konusunda fiziksel yeterliliğini tam ispat edemediğini,

g. Ulusal ve uluslararası seyahatlerinin tümünde kendi adına tescil edilmiş bir aracı kullanmak zorunda kalmasının ayrımcılık teşkil ettiğini, hiçbir şekilde kiralık araç kullanamayacağını, bir yakınının aracını ödünç şekilde kullanamayacağını, aracını bir an bile kendi yakınına kullandıramayacağını, ciddi paralar vererek sahip olabildiği otomobilin alelade bir tekerlekli sandalye sıfatı kazanmış olacağını, devletin hekiminin özensizce verdiği bu karar ile hem sosyal hem de hukuksal anlamda yeni engellerin sahibi olacağını, bilimsel yeterliliği ispat edilmiş bir şekilde ön yargılardan uzaklaşarak muayene edilmesi halinde iki pedallı herhangi bir aracı rahatça kullanabileceğinin anlaşılacağını,

h. Konu ile ilgili birçok kuruma şikayette bulunduğunu, çok sayıda kişi ile sayısız görüşme gerçekleştirdiğini ve hepsinin sonuçsuz kaldığını, engelli bir birey olarak hayatının yeterince zor olduğunu, ayrımcılıkla dolu özensiz, kaba, işlevden yoksun ve bir engellinin mücadele etmesinin çok zahmetli olduğu ehliyet yenileme sürecinde yaşadığı muamelenin özgür ve eşit bir vatandaş olarak Anayasa'da teminat altına alınan haklarının ve bağımsız yaşama özgürlüğünün gaspı niteliğinde olduğunu, ayrımcı muamelenin yarattığı olumsuz sonuçların giderimi isteminde bulunduğunu ifade etmiştir.

3. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ihlal iddiasına muhatap İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nden başvuran ile aynı durumdaki kişiler adına düzenlenmiş sağlık raporlarının olup olmadığı, var ise raporların birer suretleri ile "polio sekeli" hastalığının kişilerin araç kullanımına ne şekilde engel oluşturduğu, başvuru konusu rahatsızlığa sahip engelli bireylerin "aparatsız" araç kullanımının mümkün olup olmadığı hususlarını içeren bilgilendirme yazısı ile birlikte başvuranı muayene eden ve komisyon kararında imzası bulunan ilgili tüm personelin ayrıntılı görüşlerinin alınması ve tutanak altına bu görüşlerinin birer suretleri ile başvuranın sıraladığı tüm iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. Muhatap İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nden gelen 8/02/2022 tarih ve ... sayılı cevabi yazıda,

a. Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 29/12/2015 tarihinde yürürlüğe girmesi itibariyle fiziki engeli mevcut olan şahısların İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nce kurulan komisyonlarda değerlendirildiğini, bu kapsamda arşiv kayıtlarında "polio sekeli" tanılı şahıslara ait komisyon kararlarını içeren rapor örneklerinin Kurumumuzla paylaşıldığını,

b. Başvuranın Üsküdar Devlet Hastanesinden almış olduğu 15/09/2009 tarihli engelli sağlık kurulu raporunun sonucunda "Sol alt extremitede 10 cm kısalık, her alt iki extremitte flexör kas kuvvetleri 0" olarak belirtildiğini, 20/10/2020 tarih ve 4959 sayılı Makam Olur'u ile yürürlüğe konulan Sağlık Raporları Usul ve Esasları Hakkında Yönerge'nin 16'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında "Komisyon tarafından belirlenecek özel tertibat kodlarının, engellilik sağlık kurulu raporunda belirtilen engel durumu ile uyumlu olması gerekir." hükmü yer aldığından ilgili şahıs ve komisyonunda

değerlendirilen diğer sürücüler, sağlık tesislerinde düzenlenen sürücü sağlık raporları, engelli sağlık kurulu raporları ve komisyondaki genel sağlık durumları dikkate alınarak değerlendirildiğini,

c. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünce kurulan komisyonların amacının şahısların, diğer sürücülerin ve yayaların can güvenliğini tehdit etmeyecek şekilde kullanmaları gereken araçtaki konforun ve kolaylığın sağlanması için tertibat belirlenmesi olduğunu,

ç. Bütün bu hususlar göz önüne alındığında; komisyon kararlarının şahısların fiziki engelleri doğrultusunda ilgili şahsa özel olarak tanımlandığını, aile üyelerinin şahsa verilen özel tertibatlı aracı kullanmasının mezkur mevzuata aykırı olduğunu,

d. Başvuranın “*polio sekeli*” sağlık sorunuyla nöroloji, ortopedi ve travmatoloji, fizik tedavi ve rehabilitasyon branşı ilgilendiğinden 08/12/2021 tarihindeki komisyonda görevlendirilen üç branş uzmanının yazılı görüşlerinin sunulduğunu ifade etmiştir.

e. Başvuran hakkında Üsküdar Devlet Hastanesinde uzman hekim muayenesini gerçekleştiren heyetin verdiği komisyona sevk kararının ardından başvuranın komisyonda muayenesini gerçekleştiren Ortopedi ve Travmatoloji Uzmanı Dr. C. D. yazılı görüşünde, “*polio sekeli*” tanılı başvuranın alt ve üst ekstremitelerde kas güçleri ve fonksiyonlarının komisyonda ilgili uzmanlarca değerlendirildiğini, başvuran hakkında nöroloji ve fizik tedavi uzmanlarınca yılda bir kez kontrol şartı ile komisyon kararı alındığını, karar verilirken sürücü adaylarınca aranacak sağlık şartları yönetmeliğine uygun olarak bulguların değerlendirildiği ve trafik güvenliğinin düşünüldüğünü ifade etmiştir.

f. Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Uzmanı Dr. Ş. K. yazılı görüşünde, hastanın komisyondaki mevcut klinik durumu ve fizik muayenesi sonucunda komisyondaki tüm hekimlerin ortak görüşüyle bu kararın alındığını, yönetmeliğe uygun ve doğru karar verildiğini, hastanın sosyal durumunu öne sürerek bu karara itiraz etmesinde haklı bir gerekçe bulunmadığını, aksi yönde kuruldan çıkacak bir karara bağlı olarak trafikteki başka insanların ve hastanın hayatının riske atılmasının söz konusu olacağını, komisyonda hastanın “*Ben aparatsız araç kullanabiliyorum.*” şeklindeki beyanının değil mevcut fizik muayenesinin, klinik durumu ve yasal mevzuatın göz önünde bulundurulduğunu ifade etmiştir.

g. Nöroloji Uzmanı Dr. İ. Y. yazılı görüşünde, hastanın muayene edilmediği şeklindeki beyanlarının gerçeği yansıtmadığını, ilgili hastanenin yetkili sağlık kurulu heyeti tarafından muayene edildiğini, sağlık kurulu heyet raporuyla hakkında komisyona sevk kararının verildiğini, hasta komisyona sevk edildikten sonra komisyondaki doktorlar tarafından da muayene edildiğini ve sağlık kurulu heyet raporundaki teşhisler incelenerek karar oluşturulduğunu, kendisiyle sadece mülakat yapıldığı şeklindeki iddiasının doğru olmadığını, her hekimin kendi uzmanlık alanı çerçevesinde gerekli değerlendirmeyi yaparak karar oluşturduğunu, hastanın muayene bulgularında “*polio sekeli*”, sol alt bacakta 10 cm’lik kısalık, ayaklar dahil her iki bacakta flexör kas gücü kaybı ve sırt kamburluğunun mevcut olduğunu, bu veriler ışığında her iki bacakta kas gücü kaybı, bir bacağına 10 cm kısalık ve sırtında kamburluk olan bir hastaya normal araç kullanması için izin vermenin mümkün olmadığını, bu rahatsızlıklara sahip bir kişinin ancak aparatlı araç kullanabileceğini, hastanın talep ettiği gibi aparatsız araç izninin verilmesinin Trafik Kanunu gereğince başvuranın de dahil olmak üzere trafiğe çıkan diğer insanların hayatını tehlikeye atmak anlamına geleceğini, komisyon kararının konusunda uzman tüm doktorların ortak görüşüyle verilmiş olduğunu ve hastanın fiziki durumuna uygun olduğunu, hastanın fiziki durumunun

aparatsız araç kullanmaya elverişli olmadığını, bu durumun ilgili hastanın sosyal hayatında bazı engeller yarattığı iddiasının da durumu değiştirmedğini, hastanın ilgili fiziki durumu sebebiyle aparatsız araç kullanamayacak iken buna izin verilmesinin hekimlik mesleği bakımından bir görev ihlali olacağını, hastanın sosyal ihtiyaçlarını anlamakla birlikte fiziki durumu sebebiyle zaten kendisine aparatlı araç kullanabileceğine dair rapor verildiğini, eşitlik ilkesine aykırı bir durumun söz konusu olmadığını, bireysel algılar ve çıkarlarla yapılan şikayetlerin hak arama hürriyetinin bir parçası olarak değerlendirilemeyeceğini, şikayetin yersiz olduğunu ifade etmiştir.

4. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca muhataptan alınan yazılı görüş başvurana iletilmiş ve konuya ilişkin yazılı görüş talep edilmiştir. Mevzuat gereğince ihlal iddiasına muhatap tarafın yazılı görüşleri başvurana iletilmişse de başvuran yasal süre içerisinde herhangi bir cevap sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

7. 6701 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (f) bendi şöyledir:

"Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi" ifade eder.

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu

ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.” olarak sıralanmıştır.

10. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

“(1)Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2)Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.”

11. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu” düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

13. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinin (d) fıkrasına göre “Engelliliğe dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı” ifade eder.

14. 5378 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinin (f) fıkrasına göre, “Erişilebilirlik: Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını” ifade eder.

15. 5378 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık” başlıklı 4/a maddesi şöyledir:

“Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun’un 17’nci maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık yasağı ihlalden zarar

gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin Kuruma başvurabileceği hüküm altına alınmıştır. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

17. Somut olayda başvuran, detaylı bir şekilde fiziki muayene yapılmaksızın hakkında verilen “otomatik vitesli araç kullanamaz, özel tertibatlı araç kullanabilir” yönündeki kararın birçok hakka erişimini kısıtlandığını, aparatsız bir şekilde araç kullanması mümkünken ayrıntılı muayene edilmeksizin aparatlı araç kullanabileceği yönünde rapor düzenlenmesinin engellilik temelinde ayrımcı bir muamele teşkil ettiğini iddia etmektedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvurunun, engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık türünde incelenmesi gereken bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

18. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) “Tanımlar” başlıklı 2'nci maddesine göre; “Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı” içermektedir. “Erişilebilirlik” başlığını taşıyan 9'uncu maddesinin birinci fıkrasında “1. Taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dahil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. Erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içeren bu tedbirler diğerlerinin yanında, aşağıda belirtilenlere de uygulanır: (a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dahil diğer kapalı ve açık tesisler; (b) Elektronik hizmetler ve acil hizmetler de dahil olmak üzere bilgi ve iletişim araçları ile diğer hizmetler.” hükmüne yer verilmiştir.

19. Sözleşme'nin “Bağımsız Yaşayabilme ve Topluma Dahil Olma” başlıklı 19'uncu maddesinin ilk fıkrasında, “Taraf Devletlerin tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ettikleri ve engellilerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri etkin bir şekilde alacağı” hüküm altına alınmıştır. Keza aynı Sözleşme'nin “Kişisel Hareketlilik” başlıklı 20'nci maddesinde ise “Taraf Devletlerin engellilerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacağı”; bu tedbirlerin ise “(a) Engellilerin istedikleri şekil ve zamanda ve karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin kolaylaştırılması; (b) Engellilerin hareketi kolaylaştırıcı kaliteli araç ve gerece, yardımcı teknolojilere, yardım sunan insanlara ve araçlara karşılanabilir bir maliyetle erişiminin kolaylaştırılması; (c) Engellilere ve engelli kişilerle çalışan uzman personele engellilerin hareket becerilerinin geliştirilmesi konusunda eğitim verilmesi; (d) Harekete yardımcı araç ve gereçlerle yardımcı teknolojileri üretenlerin engellilerin her türlü ihtiyacını dikkate almaları hususunda

teşvik edilmesi” şeklinde tarif edilmiştir. EHİS’e taraf her bir devlet, engelli bireylerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanabilmelerini sağlamak noktasında engelliler için fiili eşitliği sağlamak üzere somut tedbirler almakla mükellefidir. (TIHEK, 2022/36 sayılı Kurul Kararı, para.24).

20. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14’üncü maddesine göre; *“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.”* AİHM kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B.No:36042/97, 11/09/2002, para.48 ve AİHM, Okpisz/Almanya, B.No:59140/00, 15/02/2006, para.33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme’de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14’üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, Belçika’da Eğitim Dili Davası, B.No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/07/1968, para.10).

21. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun *“Sürücü adaylarında aranacak şartlar”* başlıklı 41’inci maddesinin ikinci fıkrasında, *“Sürücüler ile sürücü adaylarının hangi şartlarda ve hangi sınıf sürücü belgesi alabilecekleri ile bunların araç kullanma şartları, kullanılacak araçların niteliklerine ve sağlık şartlarına dair usul ve esaslar İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”* hükmüne yer verilmiştir. Trafik güvenliği açısından sürücülerde ve sürücü adaylarının haiz olması gereken şartların aranması kuşkuyla yer bırakmayacak bir gerçektir. Engellilerin toplumsal yaşama tam katılımının sağlanması ve bağımsız yaşayabilmeleri önündeki tüm engellerin kaldırılması noktasında devletin tüm tedbirleri alacağı, tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmelerinde teminat altına alınmıştır. Engelli bireylerin hak ve özgürlüklerini ilgilendirebilecek yasal, idari ve diğer düzenlemelerde temel hareket noktası; engellilerin hak ve özgürlüklerini güçlendirmek olmalıysa da kişinin hak ve özgürlüklerinin sınırı toplum sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu bakımdan, kişinin araç kullanma becerisine sahip olup olmadığı, trafikte yer alan diğer araç kullanıcılarını ve yayaların güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde uzman kişilerce değerlendirilmelidir. Bilimsel kriterlere uygun yapılacak değerlendirme, engelli bireylerin araç kullanmaya yetkin olup olmadığını belirleyecek ve bu durum engellilerin erişim hakkı ve bağımsız yaşama hakkına müdahale anlamına gelmeyecektir. (KDK, 10/08/2020 tarih ve 2020/67188-S.20.73129 Sayılı Kararı, para.13)

22. Somut olayda başvuranın eski tip ehliyetini yenilemek üzere başvurduğu İstanbul Üsküdar 131 No.lu Aile Hekimliği Birimi tarafından ilk muayenesinin gerçekleştirildiği, 15/10/2021 tarihli raporda

nöroloji, ortopedi ve travmatoloji branşlarındaki uzman hekimlerce muayene edilmesi gerektiğine karar verildiği görülmektedir. Üsküdar Devlet Hastanesinde nöroloji ve ortopedi/travmatoloji uzmanlarının Karayolları Trafik Kanunu'nun 41'inci maddesine dayanılarak hazırlanan Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelik'te belirtilen hususlara uygun olarak gerçekleştirdiği muayenesi neticesinde başvuran hakkında İl Sağlık Müdürlüğüne kurulacak olan "komisyona sevk" kararı verildiği anlaşılmıştır. 08/12/2021 tarih ve ... Rapor No.lu Komisyon Kararında başvuranın sağlık durumuna göre "yilda 1 kez nöroloji ve fizik tedavi ve rehabilitasyon kontrol şartıyla" engelli B sınıfı sürücü belgesi alabileceğine hükmedildiği; başvuran hakkında "102.Ambulans, ticari araç veya resmi araç kullanamaz, 103.03 Yilda bir sağlık kontrolü, 32.01 Tek elle idare edilen kombine fren ve hızlanma sistemi, 47. İki tekerlekli araç kullanamaz, 78. Sadece otomatik vitesli araç kullanabilir" şeklinde tespit edilen sınırlı kullanım kodlarının ilgili raporda tanzim edildiği görülmektedir.

23. İdarenin bir eylem ya da işleminin eşitlik ilkesine aykırı olmadığını söyleyebilmek için, söz konusu eylem ya da işlemin anlaşılabilir bir farklılığa dayanması, sınıflandırmanın meşru bir amaç taşıması, akla uygun ve adil olması, nedensiz, haksız, keyfi olmaması gerekmektedir. Nitekim AİHM kararlarında da benimsenen yöntem göz önüne alındığında, başvurana yönelik hukuken tanınmış hak ve özgürlüklerinden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran farklı bir muamelenin olup olmadığı, farklı muamelenin temelinde yatan objektif ve meşru bir gerekçenin bulunup bulunmadığı, farklı muamele ile korunan hukuki bir menfaatin olup olmadığı hususlarının ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ayrımcılık hukuku kapsamında belirli bir kural, ölçüt veya uygulamanın etkisinin benzer durumdaki diğer bireyler üzerindeki etkiye kıyasla önemli derecede daha olumsuz olup olmadığını belirlemek için emsal kişi/kişilerin (büyük ölçüde benzer durumdaki kişi/kişiler) belirlenmesi ve buradan yola çıkarak değerlendirme yapılması gerekmektedir. Ancak teşhisi konmuş bir hastalığın kişiler üzerindeki yansımalarının farklı boyutlarda olabileceği kabulü ile birlikte trafik kazalarının en önemli nedenlerinden biri olan sürücü hatalarının en az seviyeye indirilebilmesi için sürücü adaylarının sağlık şartları yönünden araç kullanabilmelerine engel bir durumlarının bulunup bulunmadığının değerlendirmesinin her bir başvuru özelinde müstakil incelenmesi gerekmektedir.

24. Buradan hareketle, muhatap İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nden "polio sekeli" teşhisi konulan şahıslar hakkında tanzim edilmiş sürücü adayları ve sürücüler için sağlık raporu örnekleri talep edilmiştir. Her bir "polio sekeli" tanılı sürücü adayının durumu, kendine özgü nitelikler taşıdığından dolayı dikkate alınacak husus, kişilerin sürücü olup olamayacağı durumunun incelenmesinde hukuksal ve bilimsel yönden denetiminin tam yapılmış olmasının sağlanıp sağlanmadığı, kişilere bu açıdan farklı bir muamelede bulunulup bulunulmadığının tespit edilmesidir. Bu doğrultuda, muhatap tarafından sunulan "polio sekeli" hastalığı bulunan şahıslar hakkında tanzim edilmiş sürücü adayları ve sürücüler için sağlık raporu örnekleri incelenmiş; şahıslar hakkında aile hekimliği birimince yapılan ilk muayenesinde uzman hekimlerce muayene edilmesine karar verildiği, uzman hekimlerce gerçekleştirilen muayenesinin akabinde komisyona sevk edildiği, ortopedi ve travmatoloji, fizik tedavi ve rehabilitasyon, nöroloji, kulak burun boğaz hastalıkları branşlarında uzman hekimler ile makine mühendisinden oluşan komisyonların ilgili

şahıslar hakkında engelli B sınıfı sürücü olabileceğine karar verildiği ve kişiye özel sınırlı kullanım kodlarını saptayarak ehliyetine işlediği görülmüştür.

25. Hareket kısıtı mevcut olan engelli sürücü/sürücü adaylarının kamu düzeni ve trafik güvenliği göz önüne alınarak nasıl sürücü olabileceği hususu, ilgili mevzuat ve yönetmelikler çerçevesinde düzenlenmiştir. Ülkemizdeki uygulamada, sürücü adayı veya sürücünün sağlık şartları nedeniyle araç kullanması belirli şartlara bağlanmış ise bu şart kod numarası ile birlikte sağlık raporuna yazılmaktadır. Sürücü ve araçlara ilişkin kod tablosu İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenerek bu kurumların internet sitesinde yayımlanmaktadır. Sürücünün sağlık şartları ile araçta bulunması gereken özel tertibatlarla ilişkin kod numaraları, sürücü ve araçlara ilişkin kod tablosuna uygun olarak sürücü belgesi ve araç tescil belgesinin ilgili bölümüne yazılmaktadır. Engellilerin bağımsız yaşayabilmesi ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımının sağlanabilmesi adına kişinin araç kullanma becerisine sahip olup olmadığı, trafikte yer alan diğer araç kullanıcılarını ve yayaların güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde uzman kişilerce değerlendirildiği ve akabinde bilimsel kriterlere uygun yapılacak değerlendirme neticesinde sürücü belgesine işlenen sınırlı kullanım kodları ile kişinin sürücü belgesi alması sağlandığı görülmektedir. Nihayetinde somut olayda başvuranın topyekûn sürücü olamayacağına hükmedilmediği; yapılan makul düzenleme neticesinde, olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

26. Sonuç olarak, başvuranın iddiaları, muhatabın konu ile ilgili açıklamaları, ilgili mevzuat ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; başvuran hakkında yapılan muayene neticesinde yılda bir kez nöroloji ve fizik tedavi rehabilitasyon kontrolü şartıyla ve ehliyetine işlenen sınırlı kullanım kodları ile engelli B sınıfı sürücü belgesi alabileceği sabittir. Sürücü adayı sağlık raporu almak isteyen başvuru hakkında düzenlenen sağlık raporunda "*polio sekeli*" teşhisinin aynı olduğu, başvuranın alt ve üst ekstremitesinde kas güçlükleri ve fonksiyon kayıpları ile bir bacağımda 10 cm kısalığın ve sırtında kamburluğun tespit edildiği, ilgili uzmanlık dallarından oluşturulan heyetin tıbbi açıdan kişinin sürücü olması hususunda farklı kanaatleri taşımadığı görülmüştür. Başvuranın araç kullanma becerisine sahip olup olmadığı, trafikte yer alan diğer araç kullanıcılarını ve yayaların güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde bilimsel kriterlere uygun olarak uzman hekimlerce yapılan muayenesinin engellilerin erişim hakkı ve bağımsız yaşama hakkına müdahale teşkil etmeyeceğinden; bu noktada başvuranın sağlık durumuna göre işlem tesis eden muhatabın kamu düzeni ve trafik güvenliğini gözetmesinin meşru bir amaca dayandığı ve kullanılan araçların orantılı olduğu, başvurana karşılaştırılabilir durumda olanlara kıyasla farklı bir muamelede bulunmadığı, nihayetinde engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

09.08.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Afişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi